

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.019
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК

*офіційного опонента, доктора наук із соціальних комунікацій,
професора кафедри журналістики та нових медіа Інституту
журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка*

Мітчук Ольги Андріївни

*на дисертаційне дослідження Пелешок Ольги Олексіївни на тему:
«Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку XXI
століття», представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 061 – Журналістика*

Цілісний аналіз дисертаційного дослідження Ольги Олексіївни Пелешок «Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку XXI століття» дає підстави продемонструвати впорядковані та згруповані пояснення, які утворюють концептуальну систему наукового дослідження. Сформульовані узагальнені висновки свідчать про актуальність дослідження, обґрунтовують наукові та теоретичні положення, виокремлюють цінність і достовірність результатів, теоретико-прикладну складову, що дає змогу сукупної оцінки дисертації, результати якої представлено для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради ДФ 58.053.019 в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Дисертація – авторська, самостійна, оригінальна наукова праця, яка сприяє вирішенню поставленої наукової проблеми. Дисертанткою самостійно виокремлено поняття «краєзнавчий наратив», вдало охарактеризовано його

ознаки та сформульовано визначення. Авторкою розроблено класифікатор жанрів окремих краєзнавчих наративів у друкованій пресі, дослідницею створено методику аналізу краєзнавчих наративів (ст. 22).

1. Актуальність дисертаційного дослідження. Пелешок О. О. подала до захисту роботу на суспільно-значущу тему, актуальну й складну водночас. Це пов'язано принаймні з декількома важливими чинниками. Насамперед, маємо на увазі те, що в дисертації порушено чимало питань міждисциплінарного характеру, з приводу яких можуть висловити свою думку та зацікавитися науковими пошуками політологи, краєзнавці, теоретики публіцистики тощо.

Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку ХХІ століття не було досі об'єктом дослідження в такому аспекті, а отже, тема дисертації є актуальною та спонукає до цікавого, оригінального дослідження. Варто зауважити, що Тернопільщина (регіон дослідження Ольги Пелешок) є особливим регіоном, має свою специфіку, пов'язану хоча б із своєрідними суспільно-політичними та історичними обставинами. А відтак, сучасна теорія соціальних комунікацій становить цікаву наукову базу для дослідження наративів репрезентації та інтерпретації документальної і фактичної інформації в медіа, зокрема в районній пресі. Дослідниця обґрунтовує, що в контексті «державної та національної ідентифікації в умовах глобалізації та інформаційної революції» (ст. 19) функціонують медійні чинники, що посилюють інтерес до сприйняття та осмислення краєзнавчо-історичної спадщини, а «історико-краєзнавче тло є важливим для розуміння та розробки подальшої медіакраєзнавчої стратегії» (ст.19).

Враховуючи той факт, що контентна наповненість преси Тернопільщини краєзнавчою тематикою була недослідженою, то представлена дисертанткою до захисту наукова робота містить неабияку цінність для соціокультурної та медіазнавчої галузей. Регіональний спектр був і є початком формування та сприйняття краєзнавчого (у нашому випадку) наративу. Це позначається й на медіаплатформі, на тематиці преси регіону, як дослідниця переконує, аналізуючи одержані результати дослідження. Визначена авторкою їх наукова

новизна, зокрема, полягає в тому, що в дисертації вперше подано «поняття «краєзнавчий наратив», вдало Пелешок О. О. охарактеризовано його ознаки, сформульовано визначення; розроблено класифікатор жанрів окремих краєзнавчих наративів у друкованій пресі; створено методику аналізу краєзнавчих наративів» (ст. 22).

Ольга Олексіївна Пелешок чітко виокремила об'єкт і предмет наукового пошуку. Емпіричну базу дослідження становлять 14 169 номерів районних газет Тернопільської області, які використано в дисертації. Хронологічні межі моніторингу – із січня 2000 р. по грудень 2015 р. Вибір емпіричної бази та хронологічних меж дослідження здобувачкою обгрунтовано і проаналізовано.

Обгрутовуючи актуальність дисертаційного дослідження, Ольга Олексіївна Пелешок характеризує поняттєво-категоріальний апарат інтерпретації поняття «краєзнавчий наратив», та вдало встановлює взаємозв'язок між специфікою особливостей матеріалів краєзнавчої тематики на сторінках регіональної преси Тернопільщини, характеризуючи та співставляючи співвідносну контентну складову зі суспільно-політичними чинниками.

2. Ступінь обгрунтованості наукових положень, рекомендацій та висновків, сформульованих у дисертації. Дисертантка на високому науковому рівні обгрутувала визначальні складові дослідження: чітко та конкретно, науково-значимо та актуально сформульовано й обрано тему, визначено мету та завдання дослідження. Структура розділів дисертації зберігає логіко-поняттєву складову, демонструючи розуміння авторкою теоретичних положень та серйозних прикладних характеристик. Дослідницею визначено методологію дослідження та окреслено методи дослідження наукової проблеми. Пропорційність викладу матеріалу у розділах, свідчить про правильно сформульовані завдання для науково-дослідницької їх реалізації.

Змістова складова розділів дослідження відповідає визначеному об'єктові дослідження – районна преса Тернопільщини початку ХХІ століття та предметові дослідження – тематичні, жанрові та інші концептуальні

особливості краєзнавчого контенту районних газет Тернопільщини початку ХХІст., його наративна специфіка.

Відповідно до поставленої мети Пелешок О. О. визначено завдання, які були реалізовані на різних етапах дисертаційного дослідження. Науковий пошук супроводжують його емпірико-демонстраційні складові визначення краєзнавчого наративу районної періодики Тернопільщини початку ХХІ століття. Опрацювання наукової літератури дозволило дисертантці здійснити науково-предметний системний аналіз досліджуваної тематики та апробувати отримані результати на науково-практичних конференціях.

3. Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.

Ознайомившись зі змістом дисертаційного дослідження та основними публікаціями Пелешок Ольги Олексіївни за темою дисертації можемо констатувати, що мету дослідження досягнуто, аргументовано та обґрунтовано, наукові положення, результати, висновки та рекомендації представлено. Контентне наповнення дисертаційного пошуку включає три частини дослідження: теоретико-методологічні основи дослідження краєзнавчого наративу у контексті соціальних комунікацій; районна періодика Тернопільщини в інформаційному просторі; проблемно-тематичний вимір та жанровий контент районної періодики Тернопільщини.

Зміст дисертації охоплює ключові аспекти, що розкривають теоретичні положення наукової проблеми та прикладні складові отриманих результатів (продемонстровані у додатках), шляхом емпіричного пошуку та демонстрації актуальності обраної теми дисертаційного дослідження «Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку ХХІ століття». Наукові положення дисертаційної роботи супроводжуються логічністю та обґрунтованістю, науковою новизною та практичною цінністю.

Зокрема у дисертації дисертанткою вперше визначено розуміння поняття краєзнавчої наповненості ЗМІ в системі наук про медіа; авторкою досліджено стан вивчення районної періодики у вітчизняному журналістикознавстві. Дослідницею комплексно простежено проблему краєзнавчої наповненості районної друкованої преси Тернопільщини початку

XXI столітті. Пелешок О. О. виокремлено із загального масиву газетних матеріалів публікації на краєзнавчу тематику та розглянуто специфіку їх наративів та сформульовано основні тематичні категорії краєзнавчих наративів та жанрові форми їх реалізації.

Авторкою удосконалено концептуальні уявлення про наративний інструментарій у медіагалузі, Ольгою Пелешок уточнено специфіку жанрової своєрідності краєзнавчого контенту. Дисертаційне дослідження сприяє подальшому розвитку визначення ключових понять концептосфери краєзнавчих медіатекстів. Пелешок Ольгою визначено та чітко сформульовано практичне значення отриманих результатів, що характеризується дослідницею у науково-практичній площині. Авторкою репрезентовані в роботі теоретичні положення, використаний дослідницею методологічний інструментарій та фактологічна база можуть стати основою для подальших ґрунтовних досліджень краєзнавчої складової медіа. У емпірико-прикладній компоненті дослідження отримані результати наукового пошуку можуть стати джерельною базою для історико-бібліографічних та історико-пресознавчих студій новітнього етапу історії української преси та журналістики. Пелешок О. О. внесла дослідницький вклад у медіаосвітню та навчальну складову медіадіяльності, отримані авторкою теоретичні й практичні результати дисертації можна використати при укладанні програм та змістових модулів для закладів вищої освіти, розробці лекційних занять з теорії та історії соціальних комунікацій, як матеріали до низки навчальних курсів у підготовці фахівців зі спеціальності 061 «Журналістика». (ст. 23). Результати дослідження апробовано на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Отже, можна зробити висновок, що контентне наповнення складових у науковій новизні має теоретичне та практичне значення як для журналістикознавства так і для медіасфери та споріднених з нею напрямів наукового пошуку. Дисертація Пелешок О. О. демонструє цікаву теоретично-прикладну складову журналістикознавства у контексті регіонального краєзнавчого наративу преси Тернопільщини, що продемонстровано

висновками. Наукові положення містять новизну, практичну цінність, логіко-структурну єдність.

4. Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Ключові положення й результати дисертаційної роботи належним чином висвітлені та апробовані у 7 публікаціях різного рівня. За матеріалами дисертації опубліковано: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, внесеному до міжнародної науко метричної бази Scopus, 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу; 14 тез у збірниках матеріалів міжнародних та українських науково-практичних конференцій. Наведено відомості щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та відповідності публікацій темі дисертаційного дослідження. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

5. Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота Пелешок О. О. складається із двох анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків та визначається чіткою логікою викладу змісту дисертації. Повний обсяг дисертації становить 257 сторінок, у роботі містяться додатки, рисунки та таблиці. Структура дисертації логічно побудована і сприяє розкриттю теми дослідження, визначенню мети та виконанню поставлених завдань.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Варто зауважити, що структура дисертаційної роботи є логічною, виклад матеріалу відзначається послідовністю та доказовістю. Зазначена наукова новизна роботи є актуальною та відповідає меті, завданням та супроводжується обґрунтованими висновками.

Апробацію наукових положень демонструють особистий внесок здобувачки та відповідності публікацій. Наведені дані щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки. Результати дисертаційного дослідження в

повному обсязі викладено у фахових закордонних та вітчизняних періодичних джерелах з соціальних комунікацій. Авторкою аргументовано наукову новизну і практичне значення отриманих результатів та наведено дані щодо закордонних та всеукраїнських конференцій, що підтверджують апробацію результатів дослідження.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи дослідження краєзнавчого наративу у контексті соціальних комунікацій»* дисертанткою проаналізовано стан наукової розробленості проблеми, її джерельну базу і теоретико-методологічні засади дослідження. Варто зазначити, що у даному розділі Пелешок О. О. здійснила аналіз журналістикознавчого дослідження наукових праць, присвячених районній пресі, а також дослідницею систематизовано інші джерела, що пов'язані з історією наукового вивчення районної преси. Дисертанткою здійснено узагальнювальні дослідження з історії журналістикознавства України. Варто зазначити, що у даному розділі, авторкою визначено розуміння, смислове поле значень, та визначено місце і роль поняття «наратив» у системі соціальних комунікацій та журналістики. Дослідниця зазначає, що «наратив – це текстова актуалізація історії, що включає три базові виміри: семантичний (історія), ментальний (репрезентація світу історії) і дискурсивний (форма і стиль комунікації)». Дослідницею вдало на основі праць сучасних зарубіжних та вітчизняних науковців уточнено його контекстуальну спорідненість із поняттями «розповідь», «історія», «дискурс», «інтерпретація», «сюжет». Авторка розкрила роль медійної репрезентації краєзнавства та проаналізувала спеціалізовані видання.

У другому розділі дисертації *«Районна періодика Тернопільщини в інформаційному просторі»* дисертанткою проаналізовано історіографію вивчення преси Тернопільщини. У науковому дослідженні авторкою аналізується Тернопільська преса в історичній ретроспективі, де дослідниця характеризує інформаційний простір області, визначаючи типологічні особливості й динаміку розвитку районних друкованих видань. Пелешок О. О. проаналізовано суспільно-політичні чинники, що впливали на становлення краєзнавчого наративу в інформаційному просторі Тернопільщини, медіа

краєзнавства в країні загалом та соціокультурні аспекти становлення Тернопільської преси в історично-культурному контексті зокрема.

Варто зазначити, що дисертанткою досліджено районну пресу у зрізі краєзнавчої інформаційної платформи та проаналізовано тернопільські видання державотворчого періоду – початку 90-х років ХХ ст. Цікавим у дослідженні Пелешок Ольги є запропонований авторкою умовний поділ території Тернопільської області на три медіарайони: північний, центральний і південний, кожен з яких проаналізовано та виокремлено авторкою редакційну політику щодо персоналізації авторів краєзнавчих публікацій. Дослідницею визначено, що авторський вимір краєзнавчого медіаконтенту районних видань є «відверто персоніфікованим». У цьому розділі авторка визначила рубрикаційно-візуальну специфіку краєзнавчих наративів. Пелешок О. О. досліджує композиційно-архітектонічну інтерпретацію краєзнавчих наративів на шпальтах районних видань Тернопільщини. За результатами дослідження упорядковано тематичні різновиди рубрик районних газет Тернопільщини початку ХХІ ст. відповідно до проблемно-тематичного спрямування.

Третій розділ *«Проблемно-тематичний вимір та жанровий контент районної періодики Тернопільщини»* характеризує журналістські жанри у контексті розвитку ЗМІ загалом та районної преси зокрема. Авторка характеризує зміст краєзнавчих наративів та успішно систематизує їх у географічну, економічну, історичну, мистецьку та етнографічну проблемно-тематичні групи. Цікавим та практично значущим у дисертаційному дослідженні є прикладна компонента. Дослідницею на підставі зібраної емпіричної бази встановлено, що в межах краєзнавчої інтерпретації наративів широкою та багато чисельною виявилася історична тематика, далі – географічна, економічна, мистецька та етнографічна. Авторка охарактеризувала жанрову своєрідність краєзнавчого контенту, беручи до уваги жанрово-тематичний аналіз краєзнавчих наративів. У даному розділі дослідницею визначено прикладний компонент наукового виміру та з'ясовано, що за якісними показниками домінує жанр нарису як інструмент комплексного розкриття наративної специфіки краєзнавчого тексту.

Варто наголосити на тому, що авторка цілком логічно і науково-обґрунтовано дійшла висновку, що «районні газети Тернопільщини початку ХХІ ст. є суттєвим сегментом інформаційного простору України, чи не єдиним документальним «супроводом» знакових подій у регіоні та важливим джерелом інформації про історію, культуру, етнографію краю, функціонування місцевих державних установ тощо». Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що авторкою зроблені обґрунтовані висновки та сформульовані наративи краєзнавчої наповненості регіональних ЗМІ, що демонструє нову та перспективну науково-дослідницьку складову журналістикознавчих студій.

6. Практичне значення отриманих результатів. Дисертаційна робота Пелешок О. О. містить значний обсяг наукового, теоретичного, практичного матеріалу, який контентно вміщено у науково-практичну площину. Теоретичні та практичні напрацювання авторки відзначаються практичною спрямованістю дослідження, результати якого можуть стати джерельною базою для історико-бібліографічних та історико-пресознавчих студій новітнього етапу історії української преси та журналістики. Наукові та теоретичні матеріали дисертації можна включати до програм та змістових модулів для закладів вищої освіти, розробці лекційних занять із теорії та історії соціальних комунікацій, як матеріали до низки навчальних курсів у підготовці фахівців зі спеціальності 061 «Журналістика».

7. Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно наукове та практичне значення отриманих дисертанткою результатів, дозволимо собі висловити зауваження та рекомендації до деяких положень дисертації, які можуть бути предметом наукової дискусії та напрямками подальшої дослідницької роботи, зокрема:

1. В окресленні теоретико-методологічних аспектів дослідження дисертантка досить ґрунтовно описує різні підходи до вивчення наративу як наукової проблеми. Варто було б чіткіше розмежувати поняття *краєзнавчий наратив*, *медіанаратив*, *газетний наратив*, вказати на їх специфічні особливості.

2. У підрозділі 2.2 авторка докладно аналізує районні газети, поділяючи їх на три медійні райони (північний, південний і центральний). На мою думку, доречно було б зупинитися тут на чіткішій аргументації такого поділу.

3. У дисертації ретельно простежено наповнення краєзнавчим контентом районної преси Тернопільщини впродовж п'ятнадцяти років (2000-2015 рр.). У зв'язку з цим, цікаво було б для суспільно-інформаційної обізнаності дізнатися думку дисертантки щодо того, чи змінювалася впродовж цього періоду динаміка тематичних груп (географічної, економічної, історичної, мистецької та етнографічної).

4. Попри представлені у дисертації додатки, рисунки та таблиці, які емпірично підтверджують краєзнавчу парадигму районок Тернопільщини досліджуваного періоду, практичну значущість представленої роботи, на мою думку, міг би посилити детальніший опис способу конструювання вибірки.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації Пелешок О. О., а швидше є пропозиціями, які можуть бути використані при подальшому дослідженні даної наукової теми.

8. Висновок. Цілісний аналіз дисертації Пелешок О. О. «Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку XXI століття» та аналіз наукових публікацій за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що дисертація є завершеною, самостійною, цілісною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає спеціальності «журналістика», характеризується обґрунтованістю та аргументованістю рекомендацій та висновків. Дисертаційна робота не має порушень академічної доброчесності, про що свідчить довідка про результати перевірки на наявність плагіату від 23.06.2022 року.

Усе це дає підстави зробити висновок, що дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня

доктора філософії», а її авторка, Пелешок Ольга Олексіївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 061 «Журналістика».

Офіційний опонент:

Доктор наук із соціальних комунікацій,
професор кафедри журналістики та нових медіа
Інституту журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка
«27» липня 2022 року

O. Mitcuk

Ольга МІТЧУК

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
O. Mitcuk ЗАСВІДЧУЮ
(ПІВ)
проф. Олександр В. Зк
Пелешок Н. О.